
Vergaderjaar 2010-2011

32 618 Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enige andere wetten in verband met de invoering van een verhoogd collegegeld voor langstudeerders (Wet verhoging collegegeld langstudeerders)

G NADERE MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 1 juli 2011

1. Inleiding

De regering is de leden van de Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van de Eerste Kamer erkentelijk voor het nadere voorlopige verslag dat is uitgebracht met betrekking tot het wetsvoorstel Verhoging collegegeld langstudeerders. De regering streeft ernaar in het navolgende de resterende vragen van de leden van de fracties van PvdA, SP, D66, GroenLinks en ChristenUnie zo zorgvuldig mogelijk te beantwoorden en daarbij ook in te gaan op de diverse gemaakte opmerkingen. Ook zal de regering ingaan op de vraag van de leden van de voltallige commissie over de tijdige invoering van de wet. Bij haar reactie zal de regering de volgorde van het nadere voorlopige verslag aanhouden.

2. Algemeen

De leden van de commissie vragen de regering, mede naar aanleiding van de brief van de staatssecretaris van 23 juni jl. over de tijdige invoering van de wet, of - en zo ja, waarom - behandeling van het wetsvoorstel in september en de alsdan naar de regering stelt noodzakelijke procedure van een novelle, de effectuering van de bezuinigingen die in de sector van het hoger onderwijs zijn voorzien in gevaar brengt.

De commissie heeft gevraagd antwoord te geven op de vraag wat er gebeurt als de maatregel langstudeerders niet doorgaat per 1 september 2011. Als zodanig hoeft dit geen invloed op de effectuering van de bezuinigingen te hebben. Belangrijker is de onzekerheid over de investeringen.

Indien de behandeling van het voorliggende wetsvoorstel uitgesteld wordt, betekent dit onzekerheid over het budgettaire kader van het hoger onderwijs. In het regeerakkoord is neergelegd dat het realiseren van ombuigingen voorwaarde is voor het doen van investeringen. Op de korte termijn is duidelijkheid nodig om voortvarend aan de slag te kunnen gaan met de uitwerking van de Strategische Agenda Hoger Onderwijs, Onderzoek en Wetenschap, die u op dezelfde dag als deze nadere memorie van antwoord ontvangt. De regering wil snel op hoofdlijnen afspraken maken met de koepels (VSNU en HBO-raad) over onder andere het verhogen van kwaliteit en studiesucces, de intensiteit van het onderwijs, de herordering van het opleidingsaanbod, de invoering van brede bachelors en zwaartepuntvorming in het onderzoek. In het verlengde van deze afspraken zullen prestatieafspraken gemaakt worden met de individuele instellingen. Door het wetsvoorstel nu te behandelen wordt duidelijkheid gegeven over het budgettaire kader aan de hoger onderwijsinstellingen. Bij de besprekingen over de Strategische Agenda is geconstateerd dat er nu een grote betrokkenheid is bij de instellingen om dit soort afspraken te maken. De tijd is rijp om nu samen met de instellingen aan de slag te gaan. Vandaar dat de regering snel stappen wil zetten.

In de bovengenoemde brief van 23 juni jl. heeft de regering benoemd, en dat wil zij graag nogmaals benadrukken, dat zij het belangrijk vindt dat er een volledig studiejaar gelegen is tussen de beoogde invoering van de wet met een opslag van € 0 en de opslag van € 3.000 die geheven wordt vanaf 1 september 2012. Voor de studenten die hoger onderwijs volgen, is het belangrijk dat er tijdig helderheid bestaat over de omvang van

het verhoogde collegegeld. De regering wijst er op dat de inwerkingtreding van het voorliggende wetsvoorstel een pregnant onderdeel is geweest van de behandeling in de Tweede Kamer. Het resultaat is dat het amendement van de SGP is aangenomen, waarbij het wetsvoorstel op 1 september 2011 ingaat. Ze heeft een ander amendement (nr. 34) waarmee voorgesteld werd om inwerkingtreding van het wetsvoorstel per 1 september 2012 om die reden verworpen. De Tweede Kamer wilde namelijk zekerheid hebben over de overgangstermijn van een volledig jaar.

Als de inwerkingtredingsdatum van 1 september aanstaande niet wordt gehaald, dient er een wijziging van de Wet verhoging collegegeld langstudeerders te komen. Door het wetsvoorstel na het zomerreces te behandelen, kan de wet niet meer in werking treden en zal een reparatie van de inwerkingtredingsbepaling moeten plaatsvinden. Deze bepaling maakt immers deel uit van het wetsvoorstel zoals dat door de Tweede Kamer is aangenomen. Dat betekent dat in de wet zelf staat dat de wet op 1 september 2011 ingaat. Aangezien er in dit wetsvoorstel niet is gekozen voor een inwerkingtreding per Koninklijk Besluit, is een inwerkingtredings KB dus geen mogelijkheid, tenzij de wet gewijzigd wordt. Het is juridisch noodzakelijk deze aanpassing te doen, indien het voorstel niet voor 1 september 2011 aangenomen wordt.

In de genoemde brief heeft de regering ook aangegeven dat het voor een tweetal reparaties van bepalingen in de WHW belangrijk is, dat het voorstel vóór 1 september 2011 in werking treedt. Eén reparatie betreft de gelijkstelling van afsluitende examens van vóór de introductie van de bachelor- masterstructuur met de huidige afsluitende examens. De tweede reparatie betreft studenten die een tweede (achtereenvolgende) opleiding volgen op het gebied van de gezondheidszorg of onderwijs. De reparaties zijn belangrijk om oneigenlijk gebruik van het wettelijk collegegeld tegen te gaan en dienen de zorgvuldigheid.

Daarnaast krijgen instellingsbesturen de bevoegdheid om bij decentrale selectie rekening te houden met de hoogte van cijfers. Het is wenselijk dat dit deel van het wetsvoorstel gelijk ingevoerd wordt met het wetsvoorstel Ruim baan voor talent (32 253).

Het niet halen van de datum van 1 september 2011 levert geen enkel voordeel, maar wel diverse nadelen op, zowel bestuurlijk als wetstechnisch. Ook de duidelijkheid voor studenten is daarbij niet gediend.

Noodzaak wetsvoorstel

De leden van de SP-fractie begrijpen nog steeds niet goed waarom de langstudeerder wordt aangepakt. Volgens deze leden kost de langstudeerder de instellingen namelijk niks extra's. De leden van de SP-fractie vinden het veel logischer om - in navolging van de suggestie van de vereniging van universiteiten (VSNU) - maatregelen te treffen die de langstudeerder die écht te weinig vorderingen maakt zonder geldig alibi, een beperking van inschrijving dan wel de leenperiode op te leggen. Deze leden vragen om een reactie op deze suggestie.

De regering stelt vast dat de langstudeerder de afgelopen jaren voor een bedrag van € 6.000 per student heeft meegeteld bij het bepalen van de omvang van het macrobudget en daarmee een beslag heeft gelegd op de publieke middelen.

Langstudeerders maken onnodig lang gebruik van kostbare, publiek gefinancierde onderwijsvoorzieningen. Een beperking van de inschrijving of de leenperiode acht de regering te vergaande maatregelen.

Doelstelling(en) wetsvoorstel

De leden van de D66-fractie menen dat de antwoorden in de memorie van antwoord de doelstellingen van het wetsvoorstel onvoldoende hebben verhelderd. Deze leden menen dat de regering aan het vereiste van zorgvuldige wetgeving afbreuk doet, nu zij onduidelijkheid laat bestaan over de precieze doelstellingen van het voorstel en zichzelf daarbij herhaaldelijk tegenspreekt. Deze leden citeren in dat verband diverse toelichtende passages. Deze leden nodigen de regering nadrukkelijk uit de doelstellingen van het onderhavige wetsvoorstel eenduidig te formuleren en te expliciteren.

De regering is van mening dat alle door deze leden aangehaalde passages juist zijn. De maatregel langstudeerders kent een tweeledig doel, te weten ombuigen om te kunnen investeren en het verhogen van het studierendement. Daarnaast is het een van de maatregelen die noodzakelijk zijn om de onderwijskwaliteit te verbeteren. Welke andere

maatregelen noodzakelijk zijn, geeft de regering hierna weer in antwoord op de vragen van de SP over het verband met investeringen en/of kwaliteitsimpuls.

Het is de leden van de GroenLinks-fractie duidelijk dat er sprake is van een tweeledig doel: enerzijds bezuinigen en anderzijds verhogen van het studierendement. Het is deze leden echter niet duidelijk hoe deze doelen zich tot elkaar verhouden en vragen de regering uit te leggen welk van de twee doelen prioriteit heeft.

De regering beoogt inderdaad twee doelen:

- a) het realiseren van een ombuiging om te kunnen investeren in het hoger onderwijs;
- b) het bijdragen aan het verhogen van het studierendement van studenten door het bevorderen van een meer bewuste keuze van een studie en inzet tijdens de studie.

Het gaat om nevensgeschikte doelen die de regering beide van belang acht en niet los van elkaar ziet. De verhoging van het collegegeld voor langstudeerders is daarbij een van de maatregelen die in het regeerakkoord is genoemd gericht op ombuigingen in het (hoger) onderwijs.

Gevolgen wetsvoorstel

De leden van de D66-fractie willen graag weten waar de regering de verwachting aan ontleent dat door invoering van de langstudeerdersregeling aankomende studenten een bewustere studiekeuze zullen maken. Zij vragen welk onderzoek en welke buitenlandse vergelijkingen daaraan ten grondslag liggen. Deze leden willen weten of de regering de opvatting van deze leden deelt, dat er mogelijk geen verband is tussen de aanvankelijke studiekeuze en een eventueel later optredend financieel nadeel van lang studeren. De regering verwacht dat de financiële prikkel die van de langstudeerdersmaatregel uitgaat, tesamen met de reeds bestaande en toekomstige maatregelen ter verbetering van het studierendement, studenten, daartoe gesteund door de instellingen, zal stimuleren sneller en efficiënter te studeren en een bewustere studiekeuze te maken. Hieraan liggen geen evidence based onderzoek en geen buitenlandse vergelijkingen ten grondslag.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen de regering of zij bereid is de specifieke redenen van het 'langstudeerder' zijn te laten onderzoeken om zodoende evidence based beleid te kunnen voeren. Deze leden stellen de vraag hoe de regering beleid kan ontwikkelen als de bepalende factoren onbekend zijn.

De regering gaat er vanuit dat de verhoging van het collegegeld studenten zal prikkelen sneller en efficiënter te studeren. De regering heeft toegezegd de maatregel te monitoren. De verwachting dat van de collegegeldverhoging een positief effect uitgaat uit een oogpunt van studierendement, is gebaseerd op de ervaringsregel dat wanneer bepaalde (publieke) voorzieningen of vormen van dienstverlening duurder worden, daarvan kritischer gebruik wordt gemaakt. Het is dus aannemelijk dat studenten hun studietempo beter zullen bewaken als langstuderen meer gaat kosten. Dat is ook bevestigd door een studie van het CPB van 2004 (CPB discussion paper, <http://www.cpb.nl/publicatie/does-reducing-student-support-affect-educational-choices-and-performance-evidence>). In deze studie is gekeken naar de effecten van de verkorting van het recht op studiefinanciering met 1 jaar tot de nominale studieduur in 1996. Deze studie laat zien dat er minder switchgedrag plaatsvindt en dat studenten significant meer vakken haalden na de invoering van de versoering. Deze resultaten duiden op efficiënter studeergedrag ofwel een significante reactie van studenten op een financiële prikkel om korter te studeren. De resultaten uit deze studie hebben aanleiding gegeven om een gedragseffect van 25% te verwachten van de langstudeerdersmaatregel. Dit wordt eveneens bevestigd door een recent onderzoeksrapport van de Stichting Onderwijs Evaluatie Rapport ("studievertraging: een bewuste keuze?"), waarin 25% van de respondenten aangeeft sneller te gaan studeren door de maatregel langstudeerder (<http://www.dub.uu.nl/sites/default/files/Rapport%20Studievertraging.pdf>).

De leden van de GroenLinks-fractie vragen de regering of zij ook de mening is toegedaan, dat door invoering van de langstudeermaatregel voordat de institutionele vertraging (vertraging in de studieduur die te wijten is aan regelingen en onvolkomenheden bij de instellingen) is opgeheven, de negatieve effecten daarvan eenzijdig en onrechtmatig bij studenten worden neergelegd.

De financiële gevolgen van studievertraging die te wijten is aan de instelling, mogen niet voor rekening van de student komen. Afgezien van mogelijke claims op grond van het burgerlijk wetboek (wanprestatie of onrechtmatige daad), biedt de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek een bijzondere regeling voor die situatie. Indien een student studievertraging oploopt die te wijten is aan de instelling, is de instelling wettelijk verplicht de student daarvoor te compenseren. Studenten kunnen voor financiële compensatie een beroep doen op het profileringsfonds (artikel 7.51, tweede lid, onderdeel f), ook als het om het hoge collegegeldtarief gaat.

De leden van de D66-fractie vragen de regering de redelijkheid te beargumenteren van een onmiddellijke bijna verdrievoudiging van het collegegeld, terwijl dat niet mag worden beschouwd als een boete op te lang studeren.

Het wetsvoorstel beoogt inderdaad geen strafrechtelijk of bestuursrechtelijk te handhaven verbod op langstuderen in het leven te roepen. Er is geen sprake van een (verbods)norm die gehandhaafd wordt door een strafrechtelijke of bestuursrechtelijke sanctie. Studenten zijn nog steeds vrij om zelf hun studieloopbaan in te richten. De maatregel is redelijk, omdat het doel ervan redelijk is. Dat doel is niet straffen, maar het tegengaan van "langstuderen". Te lang studeren brengt hoge kosten voor de samenleving met zich mee. Sturen met geld (het geven van financiële prikkels) is bovendien over het algemeen een effectief instrument. De te verwachten effectiviteit draagt eveneens bij tot de redelijkheid van de regeling. Het tarief is zodanig dat de regering denkt dat er daadwerkelijk een stimulans voor studenten vanuit gaat om het studietempo te bewaken. Ook het karakter van wettelijk collegegeld (dat wil zeggen: door de wetgever gemaximeerd collegegeld) maakt de maatregel redelijk. Bovendien is nu geen sprake van onmiddellijke werking. Het tarief voor het aankomend studiejaar is gesteld op € 0 en voor het jaar daarop € 3.000.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen zich af waarop de berekening van het gedragseffect is gebaseerd. Zij willen van de regering weten of de maatregel niet een onrechtvaardige sanctie voor het grootste deel van de getroffen is, als moet worden aangenomen dat voor 75% van de studenten de maatregel geen positief effect zal hebben.

Het antwoord op de vraag waarop het gedragseffect van 25% is gebaseerd, heeft de regering hiervoor gegeven. De regering beseft dat een koerswijziging in het hoger onderwijs nodig is. Een strenger studieklimaat is nodig met intensiever onderwijs waarbij de lat voor studenten omhoog gaat. Dit kost echter tijd waarbij van studenten en instellingen een inspanning wordt gevraagd die niet ineens resultaten afwerpt. Indachtig de eerdere beschouwing over de aard van deze maatregel – het is geen boete maar wel een financiële prikkel – is het aan de student om de consequenties van een verhoogd collegegeld te dragen en af te wegen tegen de private opbrengst die samenhangt met het volgen van een opleiding in het hoger onderwijs. De regering verwacht daarbij van de instellingen dat zij zich bezinnen op de kwaliteit en studeerbaarheid van de opleidingen opdat de studenten niet nodeloos geconfronteerd worden met onvermijdelijke studievertraging. Zie hiervoor ook de vragen van de leden van de GroenLinks-fractie inzake institutionele vertraging.

Samenhang Strategische Agenda

De leden van de PvdA-fractie vragen de regering of het niet veel beter zou zijn geweest om dit wetsvoorstel te bespreken in samenhang met de aangekondigde Strategische Agenda, zeker nu de ingangsdatum van de maatregel op september 2012 is gesteld. De leden van de SP-fractie constateren, dat de memorie van antwoord preludeert op de aangekondigde strategische agenda hoger onderwijs en geven er daarom de voorkeur aan het wetsvoorstel te behandelen nadat deze agenda beschikbaar is gekomen. Ook voor de leden van de GroenLinks-fractie maakt het ontbreken van die Strategische Agenda het in dit stadium problematisch om de noodzakelijkheid en de doelmatigheid

van deze maatregel te beoordelen. Zij willen graag weten wanneer de Strategische Agenda zal verschijnen en wat er op tegen is om daarna de verschillende maatregelen in samenhang te bespreken.

In antwoord op de vragen van de leden van de fracties van de PvdA, de SP en GroenLinks naar de overwegingen van de regering om de langstudeerdersmaatregel los te koppelen van andere voornemens op het gebied van kwaliteitsverbetering in het hoger onderwijs benadrukt de regering dat eerst ombuigingen nodig zijn, alvorens geïnvesteerd kan worden in de verhoging van de onderwijskwaliteit. De collegegeldverhoging als gevolg van de maatregel langstudeerders maakt daarvan deel uit. Om die reden gaat dit wetsvoorstel aan de andere maatregelen vooraf. De regering is dan ook van mening dat de maatregel langstudeerders afzonderlijk behandeld kan worden. De regering merkt daarbij op dat de ingangsdatum van de wet niet op 1 september 2012 is gesteld, maar op 1 september 2011. In het algemene deel van dit antwoord is hierop al in gegaan.

Verband met investeringen en/of kwaliteitsimpuls

De leden van de SP-fractie ontvangen graag een heldere en diepgaander toelichting op de stelling dat eerst omgebogen moet worden, voordat er geïnvesteerd kan worden alsmede op de relatie tussen het begrip 'kwaliteitsimpuls' en de voorgestelde maatregel. De regering investeert in deze kabinetsperiode een bedrag oplopend tot € 230 mln. en structureel € 300 mln. vanaf 2020 voor de beoogde kwaliteitsimpuls. Daartoe worden de besparingen die de langstudeerdersmaatregel en de invoering van het leenstelsel in de masterfase opleveren, geherinvesteerd in het hoger onderwijs. Over de inzet van de middelen worden in 2012 prestatieafspraken gemaakt met individuele universiteiten en hogescholen rond kwaliteit, studiesucces en profilering. Zonder deze ombuigingen zijn herinvesteringen in het hoger onderwijs dus niet mogelijk.

De leden van de SP-fractie willen bovendien graag weten welke andere maatregelen de regering op het oog heeft ter verbetering van de onderwijskwaliteit en het studierendement. Zij vragen de regering toe te lichten wat de relatie is tussen de langstudeerdersmaatregel en de verbetering van de onderwijskwaliteit alsmede het plan-Veerman.

In de Strategische Agenda staat dat de door de commissie-Veerman bepleite kwaliteitsslag over de volle breedte van het hoger onderwijs in gang is gezet door deze agenda uit te voeren. Het beleid in de Strategische Agenda is erop gericht een stevige impuls te geven aan de kwaliteitscultuur in het hoger onderwijs. De maatregelen richten zich vooral op: intensief en activerend onderwijs, een ambitieuze studiecultuur, selectie aan de poort en excellente trajecten. Hieronder vallen voorgenomen maatregelen als het expliciet aandacht geven aan de kwaliteit van het onderwijs en onderwijsperspectieven in de voorlichting via Studiekeuze 123.nl, het breed invoeren van studiekeuzegesprekken en vervroegen van de aanmelddatum tot 1 mei, het intensiveren van onderwijsprogramma's en het bevorderen van meer excellente onderwijstrajecten. Deze en verwante maatregelen zijn breed besproken met de vertegenwoordigers van instellingen voor hoger onderwijs waarbij de regering een breed draagvlak heeft bespeurd voor deze aanpak in het verlengde van het advies van de commissie Veerman.

Aantal langstudeerders

De leden van de SP-fractie ontvangen graag een overzicht om welke groepen studenten het gaat in geval van "langstuderen". Zij verzoeken de regering daarbij aan te geven of het daarbij om luie dan wel zeer actieve, of om studenten met een beperking gaat dan wel om bètastudenten of andere studenten.

De regering merkt allereerst op dat zij van mening is dat met een uitloopjaar in de bachelor- en masterfase het mogelijk is extra vakken of een opleiding te volgen die net meer van de student vraagt. De regering is van mening dat dit geldt voor alle studenten, ongeacht of het hier de minder actieve of juist zeer actieve student betreft. De regering kan hierin dus geen onderverdeling maken. Wel heeft de regering inzicht in het aantal langstudeerders met een functiebeperking, omdat deze een extra uitloopjaar krijgen.

De leden van de fractie van de SP vragen om een overzicht om welke groepen het gaat en vragen hierin speciale aandacht voor de bètastudenten. Inzake de bètastudenten is de regering van mening dat er geen eenduidige relatie is tussen het aantal langstudeerders en de zwaarder geachte opleidingen. Beschikbare gegevens over het aantal

langstudeerders bij wo-masteropleidingen onderschrijven dit. De percentages voor recht (15,2%), economie (15,8%) en taal en cultuur (13,8%), zijn fors hoger dan het gemiddelde. De kans dat een student die een masteropleiding in een van deze sectoren volgt langstudeerder wordt, is navenant groter dan bij andere opleidingen, terwijl dit percentage bij zwaar geachte opleidingen in de techniek (8,5%), gezondheidszorg (10,7%) en natuur (9,0%) juist lager dan het gemiddelde ligt. Bij de hbo-masteropleidingen (met een uiteenlopende studieduur) is het aantal langstudeerders afgezet tegen het aantal ingeschreven studenten bij meerjarige opleidingen net als in het wo ook lager dan bij eenjarige opleidingen en is dat bij de eenjarige opleidingen onderwijs (14,7%), en gedrag en maatschappij (12,1%) fors hoger dan bij de meerjarige opleidingen gezondheidszorg (1,9%) en taal en cultuur (5,4%). Anders gezegd: hoe langer de masteropleiding duurt, hoe geringer het percentages langstudeerders. Bij de wo-bacheloropleidingen (alle met een gelijke studieduur van 3 jaar) is het aantal langstudeerders afgezet tegen het aantal ingeschreven studenten bij de opleidingen techniek (22,2%), recht (19,1%), en taal en cultuur (19,4%) fors hoger dan het gemiddelde, en is de kans dat een student die deze opleiding aanvangt langstudeerder wordt, navenant hoger dan bij andere opleidingen. Bij zwaar geachte opleidingen in de gezondheidszorg (14,3%) en natuur (10,7%) ligt dit percentage juist lager dan het gemiddelde. Uitzondering hierbij zijn de bachelorstudenten bij de zwaar geachte opleidingen techniek. Deze kennen een hoog percentage langstudeerders, zoals ook de VSNU benoemt. Omdat de regering vanuit het oogpunt van de arbeidsmarktbehoefte aan technisch geschoolden, het volgen van technische opleidingen heel belangrijk vindt, stelt zij vanaf 2011 jaarlijks € 10,9 mln. extra beschikbaar voor het sectorplan Technologie 2011-2015 van de drie technische universiteiten, waarbij met de drie universiteiten expliciet is afgesproken dat dit besteed wordt aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs.

Bij de hbo-bacheloropleidingen (alle met een gelijke studieduur van 4 jaar) is het aantal langstudeerders afgezet tegen het aantal ingeschreven studenten bij de opleidingen economie (10,5%) en onderwijs (10,5%) hoger dan het gemiddelde, en is de kans dat een student die deze opleiding aanvangt langstudeerder wordt navenant hoger dan bij andere opleidingen. Noemenswaardig is dat bij opleidingen in de taal en cultuur (kunst) (5,7%) en gezondheidszorg (4,6%) dit percentage juist lager ligt dan het gemiddelde.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de regering om een cijfermatige inschatting van het aantal studenten dat nu al studeert en op 1 september 2012 getroffen wordt door de langstudeerdersmaatregel, afgezet tegen het aantal studenten, dat nu al studeert en getroffen zou worden als de maatregel onverkort op 1 september 2011 zou zijn ingegaan. Ook zouden deze leden graag een cijfermatige onderbouwing ontvangen van de regering van de gemiddelde studievertraging bij bètastudies, theologie en letterenstudies.

De regering merkt op dat in het voorjaar van 2011 is gebleken dat er circa 72.000 langstudeerders zijn, gemeten naar de situatie per 30 september 2010. De totale studentenpopulatie bedroeg toen circa 662.000 studenten. De regering ging ten tijde van het opstellen van het regeerakkoord uit van een gedragseffect van uiteindelijk 25%. Per 30 september 2011 zullen naar verwachting 67.000 studenten in de zin van de wet langstudeerder zijn. Door het jaar uitstel verwacht de regering geen extra gedragseffect en gaat ze nog steeds uit van 67.000 langstudeerders.

Alternatief

De leden van de ChristenUnie-fractie willen voorts van de regering weten of deze integrale verhoging van het collegegeld of getrapte verhoging van het collegegeld bij overschrijding van de studieduur als maatregel heeft overwogen en zo ja, welke argumenten daartegen bestaan.

De regering heeft geen generieke collegegeldverhoging overwogen, aangezien dit alle studenten betreft en niet alleen de groep langstudeerders, waarvan de regering eerder heeft aangegeven dat deze hoge kosten voor de samenleving met zich meebrengt. Ook getrapte collegegeldverhoging heeft zij niet overwogen, omdat dit niet binnen het budgettaire kader past.

3. Juridische aspecten

De leden van de PvdA-fractie blijven twijfels houden over de rechtszekerheid. De regering heeft om politieke redenen geen overgangsmaatregel in het wetsvoorstel opgenomen. De rechtszekerheid zou volgens de regering voldoende gewaarborgd zijn omdat studenten alle mogelijkheden blijven houden om hun studie af te maken, "ook al kost dat meer dan zij een aantal jaren geleden mogelijk hadden verwacht". Deze leden zijn van mening dat die extra kosten in bepaalde gevallen materieel kunnen neerkomen op het onmogelijk maken van het afmaken van de studie. De leden van deze fractie vragen zich af of hier geen sprake is van strijd met de gerechtvaardigde verwachtingen van betrokken studenten.

De plannen voor een verhoogd tarief voor langstudeerders werden bekend bij de openbaarmaking van het regeerakkoord op 30 september 2010. De leden van de PvdA-fractie schetsen dus in feite de verwachtingen van de student die in september 2010 of eerder is begonnen met een hoger onderwijsopleiding. Voor deze student was het langstudeerderstarief niet te voorzien bij de start van de opleiding. De inwerkingtreding van het verhoogde tarief van € 3.000 is voorzien met ingang van 1 september 2012. De student waarop de leden van de PvdA-fractie doelen, kan dus op 1 september 2012 al ongeveer twee jaar weten dat het verhoogde tarief er waarschijnlijk gaat komen. Hij heeft dus twee jaar lang de tijd gehad zich daarop voor te bereiden. Binnenkort, indien dit wetsvoorstel tot wet zal worden verheven, heeft hij volledige zekerheid over het tijdstip van 1 september 2012 dat het verhoogde tarief geheven wordt.

Een deel van de categorie studenten, waarop de leden van de PvdA-fractie doelen, namelijk dat deel dat voldoet aan de c+1-norm, zal de opleiding tegen het basistarief kunnen afronden. Voor elke student die op 1 september 2012 langstudeerder wordt, geldt als tegemoetkoming dat hij het verhoogde tarief voor de studie jaren 2012-2013 en 2013-2014 nog zal kunnen lenen, ongeacht de stand van zijn studiefinancieringsaanspraken. Dat betekent dat een eventueel financieringsprobleem pas in het studiejaar 2014-2015 een rol kan gaan spelen. Dat is vier jaar nadat de regeringsplannen voor een verhoogd tarief voor langstudeerders bekend werden gemaakt. Die vier jaar heeft ook de student die vóór 2010-2011 met zijn opleiding is begonnen, kunnen benutten voor hetzij het afronden van de opleiding, hetzij het vinden van financiële middelen daarvoor. De regering vindt dat dat in redelijkheid van deze categorie studenten mag worden verwacht. Als deze student noch het één noch het ander heeft gedaan, kan hij zich niet meer beroepen op "strijd met gerechtvaardigde verwachtingen". De regering is daarmee van mening dat dit het afronden van de studie niet in de weg kan staan.

De leden van de PvdA-fractie vragen de regering de garantie dat studenten die vertraging hebben opgelopen in een periode waarin zij niet op de hoogte konden zijn van de voorgestelde maatregelen, niet gedwongen zullen worden tot betaling van het verhoogde collegegeld wanneer zij hun studie willen afmaken.

Het is niet zo dat studenten die vertraging hebben opgelopen in het verleden, geen verhoogd collegegeld hoeven te betalen, omdat de langstudeerdersmaatregel toen nog niet bekend was. De regering kan dat dus niet garanderen. Tot zodanige garantie is zij ook niet gehouden. In geval van (wettelijke) verhoging van eigen bijdragen mogen burgers er niet altijd op rekenen dat zij aanspraak blijven houden op het oorspronkelijke tarief. Het bieden van dergelijke zekerheden kan in strijd komen met andere belangen. Wel kunnen er maatregelen worden getroffen, die de invoeringseffecten mitigeren. Zodanige maatregelen heeft de regering getroffen. Studenten hebben, gerekend vanaf de aankondiging van de maatregel tot de ingangsdatum van de verhoging met € 3.000, bijna twee jaar de tijd om te anticiperen op de maatregel. Bovendien zijn de bachelor en de master losgekoppeld en begint het tellen van het aantal jaren opnieuw bij aanvang van de master. Voor studenten die een zodanige vertraging hebben opgelopen dat zij langstudeerder zijn geworden en die geen recht meer of onvoldoende recht hebben op studiefinanciering is een tijdelijke extra leenvoorziening, het langstudeerderskrediet in het leven geroepen. De regering heeft hiermee willen bewerkstelligen dat in beginsel niemand zijn studie om financiële redenen hoeft af te breken.

De regering heeft inderdaad gesteld dat de oorspronkelijk voorgestelde maatregel niet in strijd was met de rechtszekerheid en dat het in de Tweede Kamer aanvaarde SGP-amendement "de verwachtingen van studenten extra borgt". De leden van de D66-fractie vragen de regering deze vragen oproepende passage nader toe te lichten. Deze leden

willen weten of ook naar het oordeel van de regering, sprake is van gerechtvaardigde verwachtingen bij studenten die reeds hun studie hebben aangevangen voor invoering van de maatregel. Zij willen ook weten of deze verwachtingen daadwerkelijk geborgd dienen te worden. Zij vragen zich af of deze borging reeds voorzien was in het oorspronkelijke voorstel en of het amendement slechts een aanvullende borging betreft. Deze leden willen weten waar de oorspronkelijke borging uit bestond.

De regering geeft graag een toelichting op de passage, inhoudende dat het in de Tweede Kamer aanvaarde SGP-amendement de verwachtingen van studenten slechts extra borgt.

De visie van de regering op het rechtszekerheidsbeginsel en het honoreren van gerechtvaardigde verwachtingen is onder meer verwoord in het nader rapport bij dit wetsvoorstel. De regering heeft het aldus geformuleerd:

“De Afdeling stelt vast dat de vraag of overgangsrecht nodig is, een afweging is tussen het rechtsgelijkheidsbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel, waarbij ook de doelstelling van het voorstel en diverse andere overwegingen een rol spelen. Die opvatting deel ik. Het advies van de Raad om over te gaan tot cohortsgewijze invoering van het verhoogde collegegeld kan ik echter, juist in verband met die afweging, niet overnemen. Het door de Afdeling voorgestelde overgangsrecht zou één van de twee doelstellingen van het wetsvoorstel - de financiële taakstelling - op korte termijn namelijk volledig teniet doen”. De regering heeft daarnaast niet ontkend dat de maatregelen van dit wetsvoorstel in bepaalde gevallen hard kunnen zijn. Eveneens in het nader rapport schrijft de regering daarover het volgende:

“De conclusie van het kabinet luidt dan ook, dat de gevolgen van onmiddellijke werking in bepaalde gevallen hard kunnen zijn, maar niet onaanvaardbaar zijn. De maatregel wordt onmiddellijk ingevoerd, maar niet onverwacht: in september 2010 is de maatregel aangekondigd en inmiddels heeft de maatregel brede bekendheid gekregen. Maar belangrijker acht ik nog, dat geen enkele student als gevolg van dit wetsvoorstel met zijn opleiding hoeft te stoppen. Daarbij neem ik ook in aanmerking dat voor bepaalde categorieën studenten mitigerende maatregelen zijn getroffen en dat voor bepaalde individuele situaties van ‘klaarblijkelijke hardheid’ een tegemoetkoming uit het profileringsfonds tot de mogelijkheden behoort”.

Uit het voorgaande blijkt dat de regering zich van meet af aan bewust is geweest van de verwachtingen die studenten hebben omtrent de hoogte van de eigen bijdrage voor hun opleiding en nagedacht heeft over de mogelijkheden om die gevolgen te verzachten. De regering heeft daarbij in eerste instantie een regeling getroffen voor studenten die als gevolg van ziekte of een handicap vertraging oplopen. In een latere fase heeft de regering de regeling van het langstudeerderskrediet bij wijze van overbrugging naar het nieuwe stelsel uitgebreid. Deze maatregelen strekken er toe om de soms inderdaad harde gevolgen van onmiddellijke invoering te verzachten.

De Kamer heeft door aanvaarding van het SGP-amendement te kennen gegeven een andere belangenafweging gepaster te vinden. De regering heeft voor die Kamerwens financiële dekking gevonden. Door deze gezamenlijke besluitvorming wordt in het wetsvoorstel zoals dat nu luidt meer rekening gehouden met de verwachtingen van studenten. Het is echter niet zo, dat met die verwachtingen in het oorspronkelijke wetsvoorstel geen rekening is gehouden.

De regering meent dat de cohortbenadering de rechtsongelijkheid tussen studenten zou bevorderen omdat dan alleen de toekomstige studenten de financieel nadelige gevolgen zouden dragen. De leden van de D66-fractie zijn van oordeel dat dit argument geen stand kan houden, nu zulks ook tegen de voorgestelde maatregel kan worden ingebracht. Zij vragen zich af of de regering dit met deze leden eens is. Immers, alle studenten die inmiddels in de eindfase van hun studie verkeren en de studie dit of volgend jaar afronden, zullen ongeacht de lange duur van hun studie deze nadelige financiële effecten niet meer hoeven te dragen. Zij vragen zich af of er tussen deze studenten en hun opvolgers in de redenering van de regering dan niet evenzeer sprake van rechtsongelijkheid is.

De redenering van de regering betreft de effecten van onmiddellijke inwerkingtreding versus cohortsgewijze (uitgestelde) inwerkingtreding. De regering beoogt de inwerkingtreding van het verhoogde tarief op zodanige manier te laten plaatsvinden, dat de daarbij betrokken beginselen van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid zoveel mogelijk recht wordt gedaan. Uitgangspunt bij inwerkingtreding van nieuwe wettelijke

voorschriften is onmiddellijke werking. In de door de leden van de D66-fractie geschetste situatie gaat het echter om studenten die reeds afgestudeerd zijn voordat het verhoogde tarief in werking treedt. Die vallen uiteraard niet onder deze wettelijke maatregel.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de interpretatie van de regering van artikel 13, tweede lid, onderdeel C, van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVESCR). In dat kader willen deze leden nog de vraag stellen of de zinsnede "in het bijzonder door geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs" in dit artikel, naar het oordeel van de regering elke materiële betekenis ontbeert. Deze leden vragen zich af of deze zinsnede niet veeleer veronderstelt dat de verdragsrechtelijke verplichting om de financiële bijdrage van studenten zo beperkt mogelijk te houden en in ieder geval niet doelbewust te verhogen, om de tekorten in de rijksbegroting te dekken. Deze leden zien een nadere beschouwing van de zijde van de regering op dit punt met belangstelling tegemoet.

In antwoord op deze vraag van de leden van deze fractie wil de regering vooropstellen dat het financiële doel van het wetsvoorstel niet is de tekorten in de rijksbegroting aan te vullen, maar middelen te genereren voor investeringen in het onderwijs. Zoals aangegeven in de memorie van antwoord is de kern van de bepaling het sociale grondrecht van toegankelijkheid van een ieder tot hoger onderwijs op basis van bekwaamheid. Niet het kosteloos maken van hoger onderwijs staat centraal, maar het waarborgen van de toegankelijkheid voor een ieder die de bekwaamheid bezit om dat onderwijs te volgen. Kosteloosheid draagt vanzelfsprekend wel bij tot die toegankelijkheid. Indien echter van overheidswege kan worden bereikt dat niemand vanwege de hoogte van de onderwijsretributie dat onderwijs niet kan volgen, dan wordt aan de verdragsverplichting voldaan.

4. Efficiencykorting instellingen

Voor wat betreft de efficiencykorting voor de instellingen wijzen de leden van de PvdA-fractie erop dat, om studiesucces en studiekwaliteit te bevorderen, juist extra middelen nodig zijn. Zij willen weten of de regering de opvatting van deze leden deelt, dat de noodzakelijke extra investeringen in het hoger onderwijs per saldo achterwege blijven. Zij betwijfelen of het gerechtvaardigd is dat instellingen financieel worden aangeslagen voor zaken die zij hoogstens zeer ten dele kunnen beïnvloeden, aangezien niet elke studievertraging bij langstudeerders door een andere onderwijsorganisatie of betere studievoorziening worden voorkomen.

De regering deelt deze opvatting niet. Instellingen zien zich geconfronteerd met een structurele daling van € 393 mln in 2015 aflopend naar structureel € 370 miljoen in 2017 vanwege de maatregel langstudeerders, maar door deze ombuiging krijgen de instellingen een kwaliteitsimpuls terug: deze bedraagt € 230 mln in 2015 en loopt op naar structureel € 300 mln in 2020. Bovendien krijgen de instellingen vanwege het verhoogde collegegeld extra collegegeldinkomsten olopend tot structureel € 140 mln. Om de temporisering van de maatregel langstudeerders en het passend onderwijs mogelijk te maken (Kamerstukken II, 2010-11, 32 618, nr. 32) zijn er ook een aantal kasschuiven gerealiseerd. Dit alles maakt dat er per saldo sprake is van een toename van middelen vanaf 2016. In de jaren ervoor is het saldo nul, maar zonder de temporisering van de maatregel langstudeerders en de efficiencykorting, zou er in de jaren 2012 en 2013 sprake geweest zijn van een negatief saldo.

De regering gaat uit van een gedeelde verantwoordelijkheid bij (zittende) studenten en bij instellingen voor het (ongewenst) langstuderen en acht het daarom redelijk om ook instellingen te confronteren met deze financiële maatregel.

De leden van de PvdA-fractie vragen de regering of het inderdaad zo is, dat de korting van 393 miljoen euro per jaar blijft staan, ook al daalt het aantal langstudeerders en of dat niet haaks staat op de doelstelling om het aantal langstudeerders terug te dringen. De regering bevestigt dat de korting van uiteindelijk € 370 miljoen structureel blijft staan, ook bij daling van het aantal langstudeerders: indien de langstudeerders geen gebruik meer maken van de onderwijsvoorzieningen hebben de instellingen minder kosten, aangezien er minder studenten zijn om onderwijs aan te geven. De regering houdt overigens rekening met een gedragseffect van 25%.

Wanneer het collegegeld oninbaar zou blijken te zijn, bijvoorbeeld omdat de langstudeerder de studie opgeeft, zou dit ten nadele van de instelling kunnen uitvallen. De leden van de PvdA-fractie vragen de regering of dat nog wel redelijk is. De instelling is inderdaad verplicht een deel van het collegegeld te restitueren als de student voortijdig stopt of zijn diploma behaalt.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen de regering uit te leggen wat wordt bedoeld met de opmerking dat de efficiencykorting zal bijdragen aan de verdere verbetering van kwaliteit en rendement. Deze leden willen weten of er voor de noodzakelijke kwaliteitsverbetering (met het oog op de rendementsverhoging en de 'kennis top 5'-ambitie) niet juist nu een investering nodig is. De leden van de GroenLinks-fractie vragen tenslotte of het gekorte bedrag per ommekeer aan de instellingen ter beschikking gesteld voor de kwaliteitsverbetering.

De regering wijst in dit verband op het stellige voornemen gegeven deze ombuigingen te kunnen gaan investeren in het hoger onderwijs zoals in het antwoord op voorgaande vraag van de leden van de PvdA-fractie is benadrukt.

5. Deeltijdstudenten

De leden van de PvdA-fractie maken zich grote zorgen over de positie van deeltijdstudenten en studenten die zijn uitgeloot voor de studie van eerste keuze. Zij stellen dat er wel degelijk vele deeltijdopleidingen zijn die substantieel langer duren dan voltijdopleidingen. De belangrijkste reden daarvoor is het mogelijk maken van de combinatie van de studie met het vervullen van een baan. Zij wijzen erop, dat de mogelijkheid om naast een baan een deeltijdopleiding te volgen, mede is gericht op het verbeteren van carrièreperspectieven en kansen op de arbeidsmarkt. Deze leden vrezen voor een nieuw diplomaschandaal als te gemakkelijk vrijstellingen worden gegeven. De leden van de PvdA-fractie stellen daarom voor om bij de groep deeltijdstudenten de uitloop naar rato te differentiëren of die groep een geheel eigen regeling te geven. Zij willen weten hoe de regering daar tegenover staat. De leden van de SP-fractie menen, dat deeltijdstudenten die een tweede studie volgen, nu vier keer worden geraakt. Zij betalen instellingscollegegeld indien ze al een bachelor en master hebben gevolgd (Wet versterking besturing), ze lopen snel tegen de langstudeerdersmaatregel aan en er is geen studiefinanciering voor hen. Bovendien zijn sinds de financiële crisis werkgevers minder snel bereid om deeltijdstudies te financieren. Zij willen weten of de regering deze opvatting deelt.

De leden van de SP-fractie verwachten dat de langstudeerdersmaatregel ertoe zal bijdragen dat de hoger onderwijsinstellingen met spoed de afspraken in het tweede studieconvenant zullen loslaten en instellingscollegegeld zullen heffen voor tweede studies. Deze leden refereren aan de plenaire behandeling van de Wet versterking besturing in de Eerste Kamer in januari 2010. Mede naar aanleiding van een brief van de voorzitters van de Discipline-overlegorganen Letteren en Geschiedenis, Wijsbegeerte en Godgeleerdheid, vragen de leden van de D66-fractie de regering om haar verwachting dat deeltijdstudenten in het wo binnen de gestelde normtijden kunnen afstuderen, nader te onderbouwen. Deeltijdstudenten aan universiteiten kunnen slechts zelden gebruikmaken van vrijstellingen, aldus de brief.

De leden van de D66-fractie vragen de regering in te gaan op de alternatieven die in bovenvermelde brief worden voorgesteld.

De leden van de GroenLinks-fractie wijzen op de belangen van 'tweede-kans-studenten', die naast een baan en een gezin een studie volgen en getroffen worden door de langstudeerdersmaatregel. Deze leden verwachten dat deze maatregel mensen zal ontmoedigen in deeltijd te gaan studeren. Zij vragen de regering aan te geven op welke wijze dit bijdraagt aan de toegankelijkheid van het hoger onderwijs en aan een 'leven lang leren'. De memorie van antwoord maakt de leden van de GroenLinks-fractie duidelijk dat voor de meeste hbo-deeltijders de maatregel geen extra nadelige gevolgen meebrengt omdat bij hen deeltijdstudie in de regel geen hoger aantal studiejaar impliceert. Dit is correct voor het rendement na vijf jaar. Het rendement na zes jaar is volgens deze leden echter bij voltijders 75% en bij deeltijders 60%. De leden van de GroenLinks-fractie willen weten of het klopt dat dit verschil vooral wordt veroorzaakt door deeltijdopleidingen met een structureel hoger aantal studiejaar. De leden van de

GroenLinks-fractie willen voorts weten voor welke hbo-deeltijdopleidingen geldt dat ze normaliter niet binnen vier jaar kunnen worden afgerond en hoeveel studenten dat betreft. Deze leden vragen de regering, welke oplossing zij deze studenten biedt. De leden van de GroenLinks-fractie willen van de regering weten of het klopt, dat er ruim 11.000 wo-deeltijdstudenten zijn. Zij vragen de regering aan te geven om welke opleidingen het daarbij gaat en hoe lang bij deze opleidingen de geprogrammeerde studie in jaren is. Deze leden vragen de regering waarom er geen uitzondering wordt gemaakt voor deze relatief 'kleinere' groep en of de 'vluchtroute naar de deeltijd' niet ook voorkomen zou kunnen worden door andere maatregelen, zoals een maximum aantal studiepunten per jaar.

Ook de leden van de ChristenUnie-fractie wijzen op de deeltijdstudies en vragen of de regering bereid is de langstudeerdersmaatregel te verzachten voor deeltijdstudenten, die immers geen studiefinanciering ontvangen en die in eigen tijd en tempo studeren.

Gelet op de bovenstaande vragen van de leden van de fracties van PvdA, SP, D66, Groen Links en de ChristenUnie wil de regering het volgende opmerken over de omgang met deeltijd. De regering bevestigt dat deeltijdstudenten inderdaad geen recht hebben op studiefinanciering, zoals de leden van de fractie van de ChristenUnie opmerken.

Essentieel is dat de WHW een onderscheid bevat tussen voltijd- en deeltijdopleidingen, maar niet bepaalt hoe de programma's ingericht dienen te worden door de instellingen. Onderwijsinstellingen hebben verschillende keuzes gemaakt bij de vormgeving van de deeltijdopleidingen. Wat bij die keuzes opvalt is dat het bij deze groep opleidingen, meer dan bij voltijdse studies, het aan de student wordt gelaten om in eigen tempo te studeren. Deeltijd betekent niet per definitie halftijd. De keuze om de langstudeerdersmaatregel ook voor deeltijders te laten gelden is mede gemaakt om te voorkomen dat via route van de deeltijdstudie de langstudeerdersmaatregel wordt ontdoken door voltijdstudenten. De regering heeft zich nadrukkelijk beraden of een andere oplossing mogelijk is, maar ziet deze niet binnen het raamwerk van de wet zonder in te grijpen in de inrichtingsvrijheid van instellingen bij de vormgeving van opleidingen, zoals bijvoorbeeld een maximum stellen voor te behalen studiepunten. Omdat de verblijfsduur van voltijd- en deeltijdstudenten in het hbo niet significant verschilt, acht de regering het ook niet bezwaarlijk het wetsvoorstel van toepassing te laten zijn op deeltijdstudenten. De regering onderkent dat in het wo deeltijdstudenten over het algemeen wel langer doen over hun opleiding. Het aantal deeltijders in wo-opleidingen is echter relatief klein. Daarbij heeft de regering kennis genomen van de door de D66-fractie genoemde brief dat in het wo slechts bij hoge uitzondering gebruik gemaakt kan worden van vrijstellingen. Dat deeltijdstudenten in het wo er veelal langer over doen, heeft mede te maken met de keuzes van instellingen over de inrichting van de deeltijdopleidingen in het wo. De regering gaat ervan uit dat de instellingen in het wo nu maatregelen nemen om de deeltijdopleidingen beter te laten aansluiten op de nominale studieduur. De regering verwacht daarbij van de instellingen dat zij zich bezinnen op de kwaliteit en studeerbaarheid van de opleidingen opdat de studenten niet nodeloos geconfronteerd worden met onvermijdelijke studieovertraging.

In de Strategische Agenda is aan de flexibiliteit in het hoger onderwijs voor werkenden nadrukkelijk aandacht besteed. In verband hiermee gaat de regering onderzoeken of een andere regeling van het deeltijdonderwijs in de WHW zinvol is. De Tweede Kamer is in dit verband een analyse en beleidsreactie inzake de definitie van deeltijders toegezegd. Dit zal deel gaan uitmaken van een bredere verkenning over de aansluiting tussen vraag en aanbod in het deeltijdonderwijs. Bij deze verkenning zullen ook de private aanbieders van hoger onderwijs nadrukkelijk worden betrokken. In het kader van flexibel onderwijs voor werkenden voert de regering momenteel een onderzoek uit naar een mogelijke verruiming van het collegegeldkrediet als stimulans voor een leven lang leren. Dit is ook aangekondigd in de beleidsnotitie Studeren is Investeren.

6. Tot slot

De leden van de PvdA-fractie maken zich zorgen over de positie van studenten die zijn uitgeloot voor de studie van eerste keuze en vragen voor deze categorie uitgelote studenten die een verwante studie volgen ter overbrugging naar het volgende lotingmoment, een bijzondere regeling te treffen.

De regering is van mening dat inschrijving bij een opleiding een vrije keuze is: het is aan de uitgelote student om zelf te bepalen of die in afwachting van een mogelijke inschrijving een andere opleiding volgt of kiest voor een andere tijdsbesteding. De regering laat het aan de student zelf om zijn eigen verantwoordelijkheid te nemen en de consequenties van zijn keuzes te aanvaarden.

De leden van de SP-fractie willen graag weten, wat de gevolgen van de langstudeerdersmaatregel zijn voor de Surinaamse student, die geen studiefinanciering ontvangt, geen beroep kan doen op verlenging van de prestatiebeurs, niet in aanmerking komt voor een uitkering uit het Profileringsfonds en niet in aanmerking komt voor collegegeldkrediet. Deze leden vinden dat Nederland, gezien de geschiedenis, gastvrij moet zijn naar studenten uit Suriname en dat de langstudeerdersmaatregel een blokkade kan opwerpen voor juist deze studenten. Zij vragen of de regering deze opvatting deelt. De regering stelt vast dat de Surinaamse student, die recht heeft op wettelijk collegegeld, indien hij langstudeerder is ook het verhoogd collegegeld verschuldigd is. De Surinaamse student heeft echter geen recht op studiefinanciering in de zin van de WSF 2000. Hij zal dus zelf op zoek moeten naar alternatieve financieringsbronnen. Net zoals hij dat moet voor het wettelijk collegegeld tegen basistarief.

Graag ontvangen de leden van de SP-fractie een uitgebreidere toelichting op de omvang van de administratieve lasten.

De regering acht de administratieve lasten vanwege het wetsvoorstel gering: bij administratieve lasten gaat het om de kosten om te voldoen aan informatieverplichtingen aan de overheid, voortvloeiend uit wet- en regelgeving van de overheid. Het gaat om het verzamelen, bewerken, registreren, bewaren en ter beschikking stellen van informatie aan de overheid. Deze informatieverplichtingen veranderen niet wezenlijk vanwege dit wetsvoorstel: ook nu is het al zo dat de instelling op basis van de kenmerken (nationaliteit, woonplaats, mogelijke eerdere graadverlening) dient te bepalen of een student het instellings- of wettelijk collegegeld is verschuldigd is. Vanwege dit wetsvoorstel wordt ook de studieduur daarbij relevant. De regering heeft overigens opgemerkt dat te verwachten is dat instellingen zich vanwege het wetsvoorstel opnieuw beraden op de regels inzake het profileringsfonds en procedureregels inzake inschrijven. Of en in hoeverre dit zal moeten leiden tot aanpassing van deze regels is aan de instelling.

Graag horen deze leden van de regering waarom een langstudeerdersmaatregel nergens anders in het buitenland bestaat. Zij willen weten of er landen zijn waar een dergelijke maatregel wel in overweging is genomen en zo ja, waarom die dan niet omgezet is in wetgeving.

De regering bevestigt dat zij geen andere landen kent met een dergelijke langstudeerdersmaatregel. Ook is zij niet op de hoogte van het voornemen dat landen mogelijkterwijs gehad hebben om tot een dergelijke maatregel over te gaan.

De leden van de D66-fractie vragen de regering om een reactie op de stelling van het Landelijk Overleg Studentendecanen in het hbo, dat er geen beroep kan worden gedaan op het profileringsfonds door studenten die vanwege overmachtsituaties, anders dan door functiebeperking, er niet in slagen om op tijd hun diploma te behalen, omdat zulks in strijd zou zijn met artikel 2.9, eerste lid van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

De regering is het niet eens met het Landelijk Overleg Studentendecanen in het HBO. Uit het verslag van de instelling dient te blijken of de rijksbijdrage op doelmatige wijze is aangewend. Vervolgens noemt dit artikel een aantal gevallen waarin sprake is van een niet doelmatige besteding van de rijksbijdrage, namelijk het uitvoeren van de procedure voor erkenning van verworven competenties en het op enigerlei wijze compenseren van studenten en extranei voor collegegeld, examengeld, cursusgeld, een bij algemene maatregel van bestuur geregelde extra bijdrage. Het genoemde artikel regelt ook dat er uitzonderingen zijn die niet als ondoelmatig bestempeld worden. De uitbetaling uit het profileringsfonds is een van deze uitzonderingen. Het profileringsfonds heeft als doel studenten financieel te ondersteunen. In de wet worden bijzondere omstandigheden genoemd, die ertoe moeten leiden dat een student financiële ondersteuning ontvangt als een van die omstandigheden zich voordoet. Daartoe behoren onder andere ziekte,

zwangerschap en bevalling en lidmaatschap van een bestuur. Door een aangenomen van de ChristenUnie (nr. 35) is het onderhavige wetsvoorstel aangescherpt in die zin dat de instelling verplicht wordt om in het fonds een regeling op te nemen voor studenten die het verhoogde wettelijke collegegeld verschuldigd zijn als gevolg van ziekte, zwangerschap, bevalling, een lichamelijke, zintuiglijke of andere functiestoornis of bijzondere familieomstandigheden. Voorts staat het de instelling al sinds de invoering van het profileringsfonds (Wet versterking besturing) vrij in de regeling van het profileringsfonds andere omstandigheden (andere overmachtsituaties) op te nemen, die leiden tot financiële ondersteuning van de student. Dit biedt de instelling ruimte om de regeling naar eigen inzicht verder vorm te geven. Uitkeringen uit het profileringsfonds worden dus als doelmatig bestempeld. Ook andere oorzaken van studievertraging dan functiebeperkingen kunnen voor het instellingsbestuur aanleiding zijn om tot een uitkering uit dat fonds over te gaan. Dat blijkt uit de opsomming van artikel 7.51, eerste tot en met derde lid.

De Staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

Halbe Zijlstra